

กวีศรีบ้านแหลม

ผจญ มีจิตต์

ภาพถ่ายทางอากาศ
หมู่บ้านแหลมตะลุมพุก
อำเภอปากพนัง

กลางภาพเป็นบริเวณที่ตั้งบ้านเรือนชาวชุมชนแหลมตะลุมพุกบนพื้นที่ทางตอนเหนือสุดของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล ด้านซ้ายคืออ่าวนครฯ และด้านขวาเป็นอ่าวไทย ชุมชนแหลมตะลุมพุกแห่งนี้ รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ตอนพายุแสบเรียดพัดเข้าทำลายบ้านเรือนทรัพย์สินและชีวิตผู้คนเสียหายหนัก เมื่อ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๕ ดังคุณครูตริก พุกกะศรี แต่งบทประพันธ์ชื่อ “แหลมตะลุมพุกพิลาป” ไว้ว่า

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ “ยี่สิบห้าตุลาคมวันถมจัด พฤษศยดีปีศุภย์ห้า

ปากพนังทั้งถิ่นกินน้ำตา

ประสพวาทภัยประลัยลาญ

คลื่นระดมลมโหมเสียงโครมครึก

ทะเลลึกก็ก่ก้องห้องละหาน

ฟ้าคำรณฝนหนักค่นานต์

สะเทือนสะท้านทั่วสิ้นจบดินแดน”

ที่ชุมชนนี้หากย้อนอดีตไปใน วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ.๒๔๕๘ หรือเมื่อกว่าศตวรรษมาแล้ว สามิภรรยาชาวประมงครอบครัวหนึ่ง ให้กำเนิดบุตรชายชื่อ ผ่อง พันธุ์โรทัย แต่ไม่สามารถสืบทราบได้ว่าบิดา มารดาชื่อใดและมีพี่น้องกี่คน ตอนเล็กเด็กชาย ผ่อง เรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดบ้านแหลมตะลุมพุก และบวชเรียนสามเณรที่วัดแห่งนี้ ต่อมาไปจำพรรษาที่วัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เข้าศึกษาบาลีและนักธรรม จนสอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค

กระทั่งปี พ.ศ.๒๔๗๙ ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดดุสิตาราม (เสาประโคน) ธนบุรี อุปสมบทและสอบนักธรรมชั้นเอกได้ ในปี พ.ศ.๒๔๘๐ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค, พ.ศ.๒๔๘๑ สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค และเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๓ ภิกษุฟ่อง ได้ลาสิกขา แล้วสอบเข้ารับราชการในกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม รับราชการอยู่ ๙ ปี ลาออก ใน พ.ศ.๒๔๙๒ จากนั้นเข้าสู่วงการหนังสือพิมพ์ ด้วยวัย ๓๔ ปี โดยเข้าทำงานกับหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น ประชากร, สยามใหม่, เทิดไทย, ศูนย์รวมข่าว, สากล, ไทยใหม่ และเสียงอ่างทอง (ซึ่งต่อมาก็คือ ไทยรัฐ) ในช่วงนี้เอง ฟ่องได้ผลิตผลงานเขียนออกมาหลายประเภท เช่น บทประพันธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน บทความภาษาไทย หลักธรรมในพุทธศาสนา ภาษาถิ่นปักษ์ใต้ และบทความสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ลงในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ หลายฉบับ เช่น ประชากร, อักษรสาส์นรายเดือน, สยามรัฐรายวัน, สามทหาร, สารสาส์น, เสียงปลุก และสารสถาบันภาษาไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

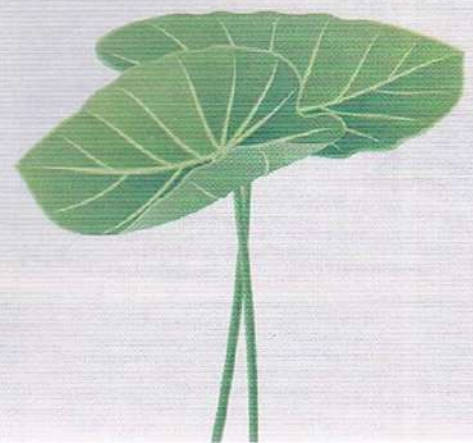
ฟ่อง พันธุโรทัย ใช้นามปากกาในการเขียนบทความและบทกวีหลายนามด้วยกัน เช่น แผลม ตะลุมพุก, รพินทร์ พันธุโรทัย, ตะรังตัง, ป.ธ.ท., ธรรมศึกษาโท, และนามจริง คือ ฟ่อง พันธุโรทัย

ชีวิตทำหนังสืออยู่กับสำนักพิมพ์นี้เอง ฟ่องจึงมีเพื่อนทั้งในวงการหนังสือพิมพ์ด้วยกันและเพื่อนนอกวงการมาก เช่น สุพจน์ ด้านตระกูล คนปากหนัง สุภัทร สุคนธาภิรมย์ คนพัทลุง นาวาอากาศตรีพรำงเพชร บุญยรัตพันธุ์ และสมุทร สุรักขะ เป็นต้น ในระหว่าง ปี พ.ศ.๒๔๙๔-๒๔๙๕ ฟ่องและเพื่อนๆ ได้รวมตัวกับสหayaกลุ่มอื่นๆ เช่น ทหาร ตำรวจ นักการเมือง นักเขียน สื่อมวลชน และพลเรือน จัดตั้งกลุ่มขบวนการกู้ชาติต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนั้นผลงานของ ฟ่องในช่วงนี้เป็นการแต่งบทประพันธ์ปลุกกระตมเรียกร้องเสรีภาพ และขับไล่รัฐบาลเผด็จการ เช่น บทกวีเรื่อง รีดนาทาเร้น หรือบ้านกับหนังสือ ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

“บ้านใดที่มีหนังสือ	บ้านนั้นก็คือบ้านป่า
ถ้าแม้หนังสือนานา	สอนให้ประชามีตมณ
ถอยหลังเข้าคลองขังอยู่	ในเล่ห์ของผู้หวังผล
ชุดรีดหลอกลวงปวงชน	ย่อยยับอับจนนิรันดร์
หนังสือคือกองขยะ	หากมุ่งสาระเช่นนั้น
บ้านใดมีไว้นันต์	ควรนับบ้านนั้นป่าดง
แม้เปรียบด้วยบานหน้าต่าง	เพียงเพื่ออำพรางให้หลง
เปิดเห็นทุ่งนาป่าพง	หาทางออกตรงไม่มี

ฟ่อง พันธุโรทัย

(จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

สุรย์จันทร์นั้นสาดส่องหล้า
หนังสือที่จัดว่าดี
คือสอนให้คนรู้หลัก
สังคมบ่มร้ายเช่นไร
เช่นการรีดนาทาเร้น
แกล่ให้มารยาพลึกแฝง
หนังสือคือบานหน้าต่าง
ทำลายความมืดหมองมน

ห่อนเลือกเคหาเศรษฐี
ประโยชน์มากมีทั่วไป
สัจจะประจักษ์แคไหน
เปิดเผยแก้ไขเปลี่ยนแปลง
ซึ่มลับเร้นแอบแฝง
เป็นการช่วยแรงปวงชน
ยามเปิดสว่างให้ยล
เพื่อประชาชนภิญโญ

ในที่สุดกลุ่มขบวนการกู้ชาติถูกกวาดจับประมาณ ๒๐๐ คน แต่มีหลักฐานถูกฟ้องเพียง ๕๔ คน เช่น น.ต.มนัส จารุภา สุภัทร สุคนธาภิรมย์ ประสิทธิ์ เทียนศิริ ส่วน ผ่อง พันธุโรทัย และสมุทร สุรักขะ ถูกกันเป็นพยาน โดยอัยการ มงคล สุภาพงษ์ เกลี่ยกล่อมให้ยืนยันว่าได้รับมอบหมายให้แต่งทวีปฤๅระดมเชียร์คอมมิวนิสต์ รวมทั้งให้ชี้ตัวผู้ต้องหาซึ่งแท้จริงคือมิตรสหายที่คบหากันมา และพยานก็ถูกกักตัวไว้ถึง ๕ - ๖ เดือน จากผลพวงของการเมืองและการเพ่งเล็งกวาดล้างอย่างกวาดขันของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา ส่งผลให้ ผ่อง พันธุโรทัย วางปากกาอย่างสิ้นเชิง และดำเนินอาชีพเป็นพนักงานพิสูจน์อักษรที่ไทยรัฐ トラบถึงอายุ ๗๐ ปี เมื่อใน ๒๕๒๘

ส่วนผลงานของ ผ่อง พันธุโรทัย โดยมากเป็นบทกวีรายขึ้น มีเนื้อหาเพื่อเตือนสติและสร้างโลกทัศน์ให้สังคม คำสอนในหลักธรรมทางพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกทางการเมือง และอธิบายคำศัพท์ภาษาไทย - บาลี ลงในวารสารต่างๆ หลายฉบับ บทกวีที่สร้างชื่อเสียงและได้รับการยกย่องมาก คือ “บ้านกับหนังสือ” เป็นกลอน ๖ มี ๑๖ คำกลอน ตีพิมพ์ใน อักษรสาสน์ ใน พ.ศ.๒๔๙๒ “แต่้วยตรุนที่หนุนเนื่อง” เป็นกลอน ๘ มี ๖ คำกลอน ตีพิมพ์ในวารสารประจำปีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.๒๔๙๓ โดยใช้นามทั้งสองบทกวีว่า “แหลม ตะลุมพุก” บทกวีแต่้วยตรุนที่หนุนเนื่อง มีเนื้อหาดังนี้

“ม่านมืดมน อันถการจักผ่านพ้น	ทุกแห่งหนจักเกิดแสงเจิดจ้า
สัจลักษณ์จักสู่หมู่ประชา	ก็ด้วยสามัคคีมั่นหมั่นทำลาย
้วยตรุนหนุนเนื่องมาเบื้องหลัง	คือพลังสร้างสรรค์ที่มั่นหมาย
ประดุจสุรย์แสงแกร่งประกาย	ย่อมทำลายมืดมนให้พ้นไป
้วยตรุนหนุนเนื่องมาเบื้องนิตย์	ผู้รังสฤษฏ์สังคมให้สมสมัย
ให้เลิศล้ำนำพาประชาไทย	จนก้าวไปสู่ศรัริยยุค”

ถนนราชดำเนินกลาง ในอดีต ขวามือคือ โรงแรมรัตนโกสินทร์

ผลงานบทกวีของ ผ่อง อีกรึ้นหนึ่ง ในปี พ.ศ.๒๔๙๓ คือได้เขียนคำถาม และข้อสงสัยที่ตนเองไม่ทราบหรือไม่เข้าใจ ถามไปยัง หม่อมราชวงศ์ “คึกฤทธิ์ ปราโมช” ซึ่งใครๆ ยกย่องว่าเป็นปราชญ์เมืองไทย โดยใช้นามปากกา “แหลม ตะลุมพุก” ตีพิมพ์ในประชากร และสยามรัฐ ในคอลัมน์ คนหลายโลก การตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบ ตอบผ่านสื่อมวลชนสมัยนั้น มิใช่ถามกัน หรือตอบกันเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ แต่ทั้งผู้ถามและผู้ตอบต้องศึกษาค้นคว้า อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง เพราะทั้งคำถามและคำตอบผ่านสื่อถึงพิมพ์ที่มีผู้อ่าน กันเป็นจำนวนมาก และคำถาม - คำตอบนั้นมิใช่ถามตอบแบบร้อยแก้ว แต่เป็นร้อยกรอง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ในเชิงกวีทั้งสิ้น ตัวอย่าง เช่น

(ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช)

(แผนที่ประเทศเนเธอร์แลนด์)

ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งตั้งอยู่ในทวีปยุโรปนั้น เรียกขานหลายชื่อมาก อาทิ เนเธอร์แลนด์, ฮอลแลนด์, ฮอลันดา, วิลันดา และดัช จะเรียกประเทศนี้ว่าอะไรดี ผ่องจึงเขียนถามไปยัง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ว่า

แหลม ตะลุมพุก ถาม?

“ก็ ฮอลแลนด์ ประเทศหนึ่ง	ไฉนจึงประจักษ์นาม
วิลันดา ก็ว่าตาม	พระมงกุฎฯ วิสุทธิชน
อนึ่งเรียก ฮอลันดา	ก็มากหน้า นิยม.จน
จะเรียก ดัช มีขัดสน	จะยึดตามกะนามใด
ฤ นามใดจะถูกผิด	ฤ ต่างจิตก็ต่างใจ
จะเรียกอ่านประการใด	ก็สุดแต่มีแน่นอน
กระผมวานประทานโทษ	เพราะเงาโศดวิธการ
พิจารณาทุกปัญญาร	จะจดจำและทำตามฯ”

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบ

“กระผมเองก็สนใจ	จะตอบไขเคลยความ
ประเทศเดียวสิมีนาม	ตระหนักเรียกนิ้งกหนา
ณ วัดโพธิ์ก็ยังมี	ลิขิตเขียน ประจักษ์ตา
ประกาศชื่อ วิลันดา	ฤ โคขี้ ก็เดียวกัน
จะเรียกชื่อประเทศผิด	บ่มีจิต จะหุนหัน
มิเหมือนชื่อมนุษย์นั้น	ผิเรียกผิด ก็เจ็บจำ
ประดุจชื่อ พิบูลคน	ก็จอมพล กะผู้นำ
ฤ นายกกี้ก็คำ	บ. สุดสิ้นวิธชาน
จะใช้เรียกวิธีใด	ก็ตามเทศและตามกาล
ผิเรียกผิดจะดักดาน	บ. ผุดพลุ่งพิบูลผลฯ”

แหลม ตะลุมพุก ถาม?

“ขอโทษเพราะ พาหิรกา	กรุณา กระผมที่
คือว่าประดาทุสนรี	นุชน้องประคองตัว
เป็นโสดมโปรด ปุริสร่วม	บ. มิรวม มิพันพัว
จักนิกและตริก หทัย กลัว	ฤ เพราะเหตุพิเศษใด ?
พรหมันธสรวร์ยุคคเทศ	ก็วิเศษประจักษ์ใจ
เพื่อการสมานก็และโดน	อรพินมิชื่นชม
เมื่อเธอมีเออ มนสอวย	ผิจะช่วยก็ชื่นชม
โปรดตอบผิขอบ นิตินิยม	ก็จะเกิดประโยชน์หลายฯ”

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบ

เหตุว่าประดาคุณวี
แม้รับสนอง วจนชาย
หัวใจบุรุษวิกลนัย
รักตอบมิชอบ มนระแวง
รักใดจะเพริศวิมลเทียบ
รักตน ลีคือ ปทสสถาน
ความรัก พิท่มยุระสตรี
ยอมม้วนเพราะเหตุฤษณา

กรมีหทัยอาย
ก็จะเสื่อมจะสิ้นแสง
พิวะรักลีร่อนแรง
ชระบอบเสน่ห่นาน
ฤ จะเปรียบประเมินปาน
ปฏิพัทธ์วินิตา
บ มิมิจะเผยมา
ฤ เพราะกลืน มะดินาสา"

แหลม ตะลุมพุก ถาม?

"การต่างระหว่างดี
กับชั่วดสุราอัน
หากหม่อมฯ จะกล่อมจิต
คงมีวิธีนาน

ตรุณเอนกอนันต์
ขณะยังมีรับประทาน
รสอิฏฐสองประการ
ผิมิตต์วิสันนา"

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบ

"การต่างระหว่างดี
คงอยู่ ณ เวลา
คือคนผีเสพย์เหล่า
เฮฮาและเบิกบาน
นารีลีเมาะก่อน
เสพย์แล้วลีหายตรม

ตรุณเอนกอนันต์
ขณะที่รับประทาน
ก็จะเมาฤดีสุรา
รสเหล่าจะเคล้าประสม
อุระร้อนระที่กระหม
พละโมหะพถันสลายฯ"

แหลม ตะลุมพุก ถาม?

"วานิชคิดเล่ห์คำ
ข้ารัฐการ กลอกโคลง
ส.ส.เริ่มออกโรง
ใคร ? ส่อสันดานปลิ้น
ชอบเลีย ชอบประจบด้วย
ชอบหยอกชอบล้อพลาญ
นายตีไปตอบกาง
ผิวมนุษย์เอาอย่างแล้

คตโกง
เคลือบลิ้น
ระเริงลาภ แล้วเอย
ปลอกปลัดกว่ากัน
กระดิกหาง
หมอบแต่
เขี้ยวกัด
จักได้ ดีไฉนฯ"

เงาะ bula (กลม) เต็ม an เป็น bullan สิ่งทีกลม - พระจันทร์ ไทยเรียกตาม
เขาว่า บูลัน ก็คือพระจันทร์

การสร้างคำด้วยวิธีนี้จะมีมากมายในภาษามลายู ท่านที่สนใจก็สามารถ
ศึกษาจากตำราหลักภาษามลายูได้

ขอยุติ

แหลม ตะลุงทุก

(เส้นทางรถไฟสาย ตลาดพลู - มหาชัย)

ตอนที่ ๑ รำพึงว่าด้วยเรื่องสภาพปัญหาสังคมที่ทางรัฐปล่อยให้
“อบายมุข” เต็มบ้านเต็มเมืองทั้งแหล่งการพนัน แหล่งจำหน่ายสุรา บาร์ ไนต์คลับ
กีฬาฆ่าแข่งรวมทั้งสถานเริงรมย์หัวเมือง เกิดปัญหาโสเภณี หญิงขายตัว
เกิดกลุ่มพวกแมงดาผู้มีอิทธิพล โจรกรรมและฆาตกรรม ปัญหาทุกอย่างต้องดู
ที่เหตุและต้องแก้ที่เหตุ ตอนท้ายแนะนำให้สังคมยึดหลักธรรมคือศีล
และจริยธรรม ดังบทกวี เช่น

“การพนัน ขันต่อ ข้อยังเกด
 ล้วนนักเลง เก่งจริง ทั้งหญิงชาย
 วันทั้งวัน ยันกระทั่ง คีนยังรุ่ง
 ที่เล่นได้ ไม่ว่าง ถ้างตานอน
 ถั่วโอโลว์ ไปไฟ ล้วนใช้เล่ห์
 มีมากมาย หลายอย่าง ต่างนิยม

ฯ ล ฯ

“อันน้ำเหล้า เล้าก็เห็น เป็นที่ตั้ง
 สติกร่อน ทอนปัญญา กว่าสิ่งใด
 ทุกพิธี มีเหล้า เข้าผสม
 ต้มอวยพร วอนไหว้ ใช้ทุกงาน

ฯ ล ฯ

“ปัจจุบัน ทนสมัย มีไม้คัลป์
 มีโบว์ลิ่ง กลิ้งเพลิน จำเริญตา
 ไม่ว่าแหล่ง แห่งไหน บาร์ไม้คัลป์
 แต่คุณคุณ ทนใหญ่ ไม่ระคาย
 เหมือนวิมาน เมืองแมน แดนสุขี
 มีเพลงกล่อม ย่อมใจ ให้แอบอิง
 เขามีทรัพย์ จับจ่าย ใช้คล่องคล่อง
 หรือถูกหวย รวยลัด ในบัดดล

ทั่วประเทศ ชนบท ผิดกฎหมาย
 ทนเมื่อยกาย ถดถอย ชับตานอน
 ต่างหมายมุ่ง เอาชัย ไม่ล้มหมอน
 ที่แพ้ออน ใจลึก ระหิกระหม
 โป๊กเกอร์เพ ยี่อิด คึดผสม
 ไครหลงงม ย่อยยับ ยิ่งอับจน”

ประมาททั้ง เลินเล่อ และเพลอไพล
 แต่มองไม่ เห็นโทษ กลับโปรดปราน
 ทุกสังคม ยกย่อง ช้องประสาน
 แม้แต่การ เพาฝัง เมื่อครั้งตาย”

ไว้สำหรับ คุณคุณ ผู้ทุนหนา
 มีทั้งบาร์ ดกเต็ด ดุจเห็ดฟาง
 มั่นทุดทรัพย์ ชิบแสบ แทบเด่นผาง
 ใช้สตาจค์ เกินตัว น่ากลัวจริง
 ฟังดนตรี ต้มเหล้า เค้าผู้หญิง
 นี่คือนิ่ง ตรงข้าม กับความจน
 เขาสบช่อง โชคอะไร นะให้ผล
 หรือเที่ยวปล้น จี้ไซ ใครเขามา”

ฯ ล ฯ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

“อีกกีฬา ม้าแข่ง ร้ายแรงนัก
 เกมพนัน ชันสูง จูงใจเพลิน
 ยามเมื่อม้า มาวิน ต่างดินโดด
 ตกกระโปรง โปต่งพรั้า คำไม่เจียม

แต่คนมัก กล่าวขวัญ ช้างสรรเสริญ
 พร้อมทั้งเงิน จ่ายงาม ตามธรรมเนียม
 แม่หญิงโลด สัมกาย สันฮายเหนียม
 กระดึกระเดียม พวนกลับ สัปดน”

ฯ ล ฯ

“อึ่งการ บ้านเมือง เรืองบวดหัว
 ดุจหอกข้าง แคร่คำ มาเนิ่นนาน
 ด้วยแรงงาน ด้านนี้ ไม่มีค่า
 คือส่วนดี ที่ถ้าย คลายอารมณ์

หญิงชายตัว มีชุก ทุกถิ่นฐาน
 ความพิการ จึงประดัง ในสังคม
 เทียบราคา พอเห็น เพียงเส้นผม
 หากจะชม ละก็พอ กับทอระบาย”

ฯ ล ฯ

“พวกแมงดา หากิน เป็นดินพัก
ต่างแฝงตัว มั่วสุม ชุ่มระวัง
เที่ยวก่อกรรม ทำเหี้ยม ไม่เว้นหน
ไม่ยำเยง เกรงบาป ใจหยาบโลน

ฯ ล ฯ

พวกชนก ความผิด ปักติดหลัง
วางกำลัง หน่วยกอง เป็นช่องโจร
ได้ทีปล้น อาละวาด แบบผาดโผน
เยี่ยงทโมน หินชาติ อาชญากร”

“ผลใดใด ไหลหลาก มาจากเหตุ
สารพัน ปัญหา บรรดาผี

ฯ ล ฯ

หากสังเกต จะประจักษ์ เป็นสักขี
ต้องแก้ที่ เชื้อนรก จึงถูกทาง”

“จงคิดสร้าง ทางกุศล ผลวิวัฏ
ต้องเจริญ ด้วยวิธี วิปัสสนา

ฯ ล ฯ

หวังเพื่อตัด ขาดสะบั้น ตัวตึงหา
เห็นชั้นห้า รูปนาม ความเป็นจริง”

“นี่คือแนว ศึกษา และปฏิบัติ
ต้องตั้งต้น เดินลัด ตัดมรรคา

ฯ ล ฯ

เรียก “วิวัฏ-คามินี” ที่ปรารถนา
ด้วยปัญญา แหลมคม จึงสมควร”

ส่วนตอนที่ ๒ - ๔ นั้นเนื้อหาเป็นการยกหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่
ผ่อง ได้ศึกษาจากเปรียญธรรมมากล่าวถึง บาป บุญ คุณ โทษและประโยชน์
หรือมิใช่ประโยชน์ เป็นไปในทำนองชี้แนะแนวทางในการดำรงชีวิต เพื่อความสงบ
สุขทั้งในส่วนตนและสังคมประเทศชาติ เช่น

“โทษสุรา สาธก หกสถาน
สอง, ก่อเรื่อง เคืองชุ่น ให้งุ่นวาย
สี่, สัมมา สาธุชน ก่นติฉิน ห้า,
หก, ถูกกร่อน ทอนพลัง ทั้งปัญญา
โทษสุรา สาธก ทั้งหกบท
เรื่องความชั่ว ยั่วใจ ให้ระวัง

ฯ ล ฯ

หนึ่ง, ทรัพย์สิน เสื่อมถอย ค่อยหดหาย
สาม, โรคภัย คอยที่ เข้าบิทา
หมดสิ้น ยางอาย คล้ายหน้าหนา
เสพเป็นอา- จินติด พิชเรื้อรัง
พระสุคต ตรัสห้าม เป็นความหลัง
หากพลาดพลั้ง เจ็บอก ตกอบาย”

“อนิจจัง นั้นหรือ คือไม่เที่ยง
ไม่แก่เฒ่า เผ้าพะนอ ขอบประวัง

ฯ ล ฯ

จะหลีกเลียง รูปกาย ทั้งชายหญิง
นั่นใช่สิ่ง ปรมัตถ์ สัจธรรม”

“ถ้าปรสิตรกรรม สำหรับ สัตบุรุษ
มีเบ็ดเสร็จ เจ็ดแบบ โดยแยกย่อย

ผู้ประยุต กรรมพิเศษ พร้อมเหตุผล
เป็นบุคคล สังคม ชมว่าดี”

ฯ ล ฯ

“อันคนดี มิได้ ไม่จำกัด
เทวธรรม นำเนื่อง สู่เบื้องบน

มีธรรมะ ปฏิบัติ เครื่องวัดผล
อีก กุศลกรรมบท ควรจดจำ”

ฯ ล ฯ

“โอ รพินทร์ รำพึง ถึงชั้นธำ
หังสัญญา สังขาร วิญาณคง

รูปเวทนา จำได้ ไม่ลืมหลง
สิ้นพะวง มั่นใจ ไม่เลอะเลือน”

ฯ ล ฯ

“โลกธรรม นำไป วิสัยโลก
ดุจกงเกวียน กำเกวียน เวียนระไว
ท่านว่า กรรม อุปมา เมื่อหา เขต
วิญญาน เปรียบ ผลพืช ไม่ขีดเขี้ยว
ผู้ใดตัด วัฏสาม จึงข้ามโลก
ไม่กลับมา เกิดใหม่ อาศัยกรรม
กลอนคำรบ จบลง ตรงนี้แล้ว
พุทธรัตน์ ขจัดทุกข์ ทุกเวลา
สังฆรัตน์ ขจัดโรค สร้างโคกเศร้า
ทุกประการ ท่านประสงค์ จานงใด

สุขกับโศก จะสุดลง ที่ตรงไหน
ไม่มีใคร หลุดพ้น สักคนเดียว
ค้นหาเกศ สามอย่าง เปรียบยางเหนียว
หวานในนา กล้าเขี้ยว ในเร็ววัน
สถัดสุข ทุกข์ โศก ได้พร้อมสรรพ
เป็นองค์พระ อรหันต์ ชั่วกาลป้าฯ”
ขอดวงแก้ว สามประการ ท่านรักษา
ภัยนานา ธรรมรัตน์ ขจัดไกล
ทุกคำเข้า สุขสวัสดิ์ นิวัติชัย
โดยชอบให้ ธรรมนิยม สมมาตเทอญฯ”

ฯ ล ฯ

เป็นอันจบบทวิ “รพินทร์รำพึง” ทั้ง ๔ ตอน จำนวน ๓๘๗ คำกลอน
แต่ได้ยกมาเป็นตัวอย่างเป็นบางส่วนเท่านั้น จากบทวินี้เป็นข้อสังเกตว่า
แม่ฟ่อง พันธุโรทัย ถูกภัยการเมืองคุกคาม ใน พ.ศ. ๒๔๙๕ จนต้องวางปากกา
มาเป็นพนักงานพิสูจน์อักษรที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มาแล้วก็ตาม แต่เมื่อใด
ฟ่องประพันธ์บทวิ จะแทรกเนื้อหาเหน็บแนมและต่อต้านรัฐบาลเผด็จการเสมอ
ดังเช่นในบทวิ รพินทร์รำพึง ซึ่งประพันธ์ใน ปี พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นต้นมาก็ไม่วาย
เลียดตีเหน็บแนมรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร เช่น

"อยากเอาอย่าง หางสุนัข มันมักยก
แต่อดสู ดูอะไร เพราะไม่เคย
การเอาเกียรติ กองกะดิน แบบสิ้นคำ
ไม่ตีช้าง ถึงแกน กลับแสนกล

หากกระดกเองได้ ก็ใคร่เลย
จึงเฉยเมย สิ้นวิตก เรื่องยกตน
โฆษณาชวนเชื่อ ดีเกินผล
หนีไม่พ้น เกียรติคง เป็นอนพดิน"

“ดูตุ๋ตื้อ ถือตื๋ ข้านี้ใหญ่
ฉ้อราษฎ์ทั้ง บังหลวง ลวงด้วยกล
ประเทศไทย ไม่เจริญ เติจรุดหน้า
ปล้นบ้านเมือง เนื่องนิตย์ ผิดครรลอง
หากช่วยกัน หมั่นปราบ คงราบเรียบ
สุขุมชะ ประถูก จมูกใคร
หากจำโยลง โกงเอง คนเกรงฤทธิ์
เว้นเคารพ นบนอบ ที่ชอบทำ

เหลิงน้ำใจ หลงผิด คิดฉ้อฉล
โดยแบบยล ยิ่งทำ ยิ่งลำพอง
เพราะใจห้าว ร้อยนั้น มันพยอง
ไฉ่เมืองทอง ไม่ประเทือง สมเมืองไทย
สร้างระเบียบ แบบบท ให้สดใส
อย่าอภัย ปรับปรวน ให้ทราบจำ
พึงใช้สิทธิ์ ประชาทัณฑ์ นั้นกระหน่ำ
แม้แต่คำ หนึ่งวัน ไม่เจรจา”

५ ३ ५

ใน พ.ศ.๒๕๔๓ - ๔๖ ซึ่งขณะนั้น ฟ่อง อายุถึง ๘๗ ปีแล้ว ยังได้เขียนจดหมายถึง สุพจน์ ด้านตระกูล เพื่อนรักคนเก่าแก่ซึ่งเป็นชาวปากพนังมาด้วยกัน เนื้อหาจดหมายเป็นความรู้ที่เป็นสาระที่ควรระกกล่าวถึง เช่น การเปรียบเทียบ “พุทธปรัชญา กับปรัชญามาร์กซิสต์” “สติโดยนัยแห่งอภิธรรม” ได้ลำนักรธรรมกาย ผ่านพระอนันต์ เสนาพันธ์ เรื่อง “คำสอนเดียรฉัตร” ได้ยกเรื่องนรก สวรรค์ เทวดา และคำสอนของพระศาสดา เรื่อง “นวัคส์ตฤศนาสน์ ๙” อันได้แก่ ๑.สุตตะ ๒.เคยยะ ๓.เวยยาकरणะ ๔.คาถา ๕.อุทาน ๖.อิติวุตตะกะ ๗.ชาตกะ ๘.อัปภูตธรรม และ ๙.เวทลละ นอกจากนั้นยัง อธิบายที่มาของศัพท์และความหมายคำว่า “แม่โพสพ” และคำภาษาปักษ์ใต้ เช่น “ทำปรี” หรือ ทำพรีอ “ล้ำสาม” “ไปทุ่ง” และ “ได้แรง” หรือ “ได้แรงอก” คำนี้ ฟ่องได้ยกเอาเอกสารจากหนังสือ “ลิลิตพระลอ” ในโคลงที่ ๔๗๐, ๔๗๑ และ ๔๗๔ มาเปรียบเทียบ ดังนี้

“ยำหมหลานแก้วยอด
สองจุจบงกขบาน
สองศรีล้ำเพาพาส
นวดยา ไต้แรง ถ้า
หูหน้าสองหนุ่มหน้า
สองอ่อนงามสะสม

เยาวมาลย์
ใหม่หน้า
เพ็ญภาค ภูเอย
อ่อนรู้ถือถนอม
เขยทม
ใช้น้อย

อยากเอาอย่าง หางสั้นๆ มันมักยก

ใจดีอ่อนนุชดม
 สองนวดพันค้อยค้อย
 สองเจ้ารักยาให้
 ถ้าอีกฟังเสียงใส
 สองศรีกรล่าวเสนาะใด
 เสมอมอมฤตต้อง

ใครคู่ สองนา
 ยา ได้แรง รมย์
 บารมี ติดใจ
 อ่อนพริ้ง
 จักดูด นี้นา
 ยา ได้แรง จริงๆ

ฯ ล ฯ

จะขอยกตัวอย่างจดหมายจาก ผ่อง ถึงสุพจน์ เต็มๆ สัก ๑ ฉบับ ดังนี้
 ๙๗๒/ ๕๐ ก. ถนนเอกชัย
 ต.มหาชัย อ.เมืองฯ
 จ.สมุทรสาคร ๗๔๐๐๐

๒๘ กันยายน ๒๕๔๕

“พจน์ ที่รัก”

ครั้งแรกที่ผมได้อ่าน “คาถาไหว้ครู” บทนิพนธ์ของอาจารย์ใหญ่
 ภาษาไทย พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) จากหนังสืออะไรก็ตามไป
 แล้ว คาถาไหว้ครูมีดังนี้

“ปาเจราจริยา โหนติ
 ปณญาวุฑฒิกเร เตเต

คุณุตตะรานุสาสกา
 ทินโนวาเท นมามิห”

คำว่า “ปาเจราจริยา” ผมแปลไม่ออก เลยพาลให้นึกไปว่าแบบคาถา
 ยอดพระกัณฑ์ฯ บาทีสสมไทย ไทยผลสมบาติ ดูมันยุ่งเหยิง จะถามใคร
 ก็ไม่กล้าถาม เกรงเขาจะตอบไม่ได้ แต่ก็เคยถามครูท่านหนึ่งซึ่งรู้จักชอบพอ
 “ปาเจราจริยา” แปลว่าอย่างไร เขาก็อีกแล้วก็ตอบ “ก็แปลว่า อาจารย์”
 ผมไม่ถามต่อเพราะรู้ว่าเขาตอบคลุมเครือแบบไม่รู้จริง

จากนั้นก็ห่างกันเป็นเวลานาน วันหนึ่งผมไปซื้อ ปทานุกรม ฉบับกรม
 พระจันทบุรีนฤนาถ ที่ร้านค้ามหาภูมิวิทยาลัย เยื้องหน้าวัดบวรนิเวศวิหาร
 เหลือบเห็นหนังสือบาลีไวยากรณ์พิเศษ เกิดความสนใจ เพราะที่เคยเรียนบาลี
 ไวยากรณ์ธรรมดา ๔ เล่ม ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ
 วโรส จึงขออนุญาตเจ้าหน้าที่หยิบดู ปรากฏว่า ผู้แต่งคือ หลวงเทพรัตนคุณิษฐ์
 (ทวี ธรรมธัช ป.๙) เลยตัดสินใจซื้อ ซึ่งมียุ่ด้วยกัน ๔ เล่ม

กลับถึงบ้านก็ตั้งใจอ่าน ตั้งแต่เล่ม ๑ เป็นต้นไป มีอะไรๆ พิเศษจริง
 ได้รับความรู้เพิ่มเติมมากมาย พอถึงเล่ม ๔ ชื่อ ศัญญาพิธานและสนธิ

หน้า ๗๗ - ๗๘ ข้อ ๙๒ อีกขระมาก แปรให้น้อย หรือแปรเป็นอย่างอื่น
(แปร นะครับ มิใช่แปล- ผู้เขียน) แต่ความคงเดิม เช่น

อาจารย์ เป็น อาจารย์

มจรจารย์ เป็น มจรจารย์

ปาฏิหาริย์ เป็น ปาฏิหาริย์

ฯลฯ

ผมนึกถึงคาถาไหว้ครู “ปาเจราจารย์” ทันที ครางในใจ อ้อ อย่างนี้
นี่เอง เลยตัดบทคือแยกออกได้แบบสบายๆ คือ...ป + อาจารย์ + อาจารย์ +
โย วิภัติ ป = ปธาน, อาจารย์ = อจารย์, และ อาจารย์ = อาจารย์ คงรูปเดิม,
โย วิภัติ ประกอบ อาจารย์ เป็น อาจารย์า ดังนั้น ปาเจราจารย์ จึงแปลได้ความว่า
“อาจารย์ผู้เป็นประธาน และอาจารย์ธรรมดา.....” ถ้าเป็นโรงเรียนใหญ่ เช่น
สวนกุหลาบ เทพศิรินทร์ อาจารย์ผู้เป็นประธานคือ อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ธรรมดา
ก็คืออาจารย์รอง หรืออาจารย์ประจำชั้น

ถ้าโรงเรียนขนาดย่อมหรือขนาดเล็ก เปลี่ยนจากอาจารย์ใหญ่
เป็นครูใหญ่ เปลี่ยนจาก อาจารย์รอง เป็นอาจารย์ประจำชั้น....ผมยกหนังสือขึ้น
จบเหนือหัว แล้วกล่าวคำขอบคุณ คุณหลวงเทพฯ เปรียญ ๙ ประโยค
ผู้ผลิตผลงาน คือ บาลีไวยากรณ์พิเศษอย่างยอดเยี่ยม

ผมเขียนส่งไปลงคอลัมน์ “พูดไทยเขียนไทย” ของอาจารย์เปรียญ ๗
หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับรายวัน หวังว่าคงเป็นประโยชน์แก่ผู้ไม่รู้ทั้งหลายฯ ท่าน
ให้ความรู้เป็นทานเท่ากับให้ธรรมเป็นทาน คงได้อ่านสงสัยตามสมควร
พบกันใหม่โอกาส หน้า พจนี ที่รัก
ระลึกถึงเสมอ

แหลม ตะลุมพุก

นี่คือเนื้อหาสาระในจดหมายที่ ผ่อง เขียนถึง สุพจน์ เพื่อนรักเสมอฯ
นับว่าเป็นจดหมายที่ให้สาระความรู้ มีคุณค่ามีประโยชน์ต่อผู้คนเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาผลงานของผ่อง พันธุโรทัย ดังได้กล่าวมาแล้ว
ต้องยอมรับว่าอดีต ผ่อง จากเด็กบ้านนอก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพ่อง
จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนวัดบ้านแหลม
และบวชเป็นสามเณรที่วัดแห่งนี้ ไปศึกษาเปรียญธรรมสอบได้ ๖ ประโยค
ในกรุงเทพฯ ถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญและสันทัดในเชิงควิอย่างสูง สามารถสรรหา

A decorative graphic featuring stylized green palm fronds against a white background. The fronds are arranged in a vertical, overlapping fashion on the left side. The background includes a teal horizontal band at the top and an orange triangular shape at the bottom right corner.

“สูตรกาลสทิสเ จาย
ทีมาญโก สุธิ โหตุ
พหุสสุโต สุวิชาโน
ทกโข วิสยทสสึ จ
(แปล)

“วันนี้ คล้ายวันเกิดของอาจารย์มังกร สระศรี ขออำนวยการ
จงเป็นผู้มีอายุยืน มีความสุข ปราศจากโรคภัย เป็นพหูสูตร มีความรู้ดี ฉลาด
มีปฏิภาณ มีทักษะและวิสัยทัศน์ มีสติ และสัมปชัญญะ เทอญ”

โรงเรียนวัดบ้านแหลม ต.แหลมตะลุมพุก อ.ปากพนัง ในอดีต

เขียนบทกวีอวยพร ครบรอบ ๑๖ ปี ให้สำนักพิมพ์ "ไทยโพสต์"
เมื่อ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๗ ดังนี้

“รัตนตุ ตยานุกาเวน รตนตุ ตยเตชสาयั”
ธมเมนปตเกตุ ตัตถิปโป สมิภณตฯ”

(แปล)

“ด้วยเดชานุภาพแห่งพระรัตนตรัยใดใด คือทั้งปวงอันไทยโพสต์
ปรารถนาโดยธรรมนั้นนั้น จงสำเร็จโดยพลัน”

(แปล)

"ด้วยเดชานุภาพแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และทวยเทพในสรวงสวรรค์
ของจงบันดาลให้ ไทยโพสท์ จำหน่ายขายคล่องปานประหนึ่งเทน้ำเทท่า
สถิติทำลายจำหน่ายสูงสุดในประเทศ"

ลุงผ่อง

(รพินทร์ พันธุ์โรทัย)

เมื่อสิบคันจุดเริ่มต้นที่เป็นแรงบันดาลใจให้ผ่อง สนใจเขียนบทกวี
ก็พบว่าตอน อายุ ๑๗ ปี ขณะบวชเป็นสามเณร ที่วัดบ้านแหลมตะลุมพุกนั้น
มีคุณครูท่านหนึ่งสอนโรงเรียนวัดบ้านแหลม มาพักอาศัยในวัด เป็นผู้ช่วยแนะนำ
และสอนวิธีแต่งโคลงสี่สุภาพให้ สามเณรผ่อง รู้สึกว่าชอบและสนใจ หลังจากนั้น
ก็ได้ฝึกฝน ฝึกศึกษาเป็นพิเศษ ขณะศึกษา เปรียญธรรมที่กรุงเทพฯ ได้เข้ามอบตัว
เป็นศิษย์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) และพระยาอุปทิศ
ศิลปสาร (นิ่ม กาญจนชีวะ) ด้านภาษาฉันท์กลอน ฉันท์ เขียน โคลง ฉันท์
กาพย์ กลอนได้ และฝึกฝนแต่งตลอดมา ผ่อง เป็นผู้เขียน "บทกวีนิพนธ์"
ในวันสำคัญแห่งชาติ หน้า ๑ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐต่อเนื่องมากกว่า ๔๐ ปี และได้รับ
"รางวัล นราธิป" ประเภทร้อยกรอง กวีนิพนธ์บทกลอน ปี ๒๕๔๗

หลังจากที่ ผ่อง พันธุ์โรทัย ถูกภัยทางการเมืองคุกคามใน ปี พ.ศ.๒๕๔๕
จนต้องวางปากกาไปทำงานหัวหน้าแผนกพิสูจน์อักษร จนเกษียณตนเองราว
พ.ศ.๒๕๖๘ ก็กลับไปพักพ่อนอยู่กับบ้าน ๙๒๗/ ๕๐ ก. ถนนเอกชัย
ตำบลมหาชัย อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้ชีวิตอย่างสมถะ
อ่านหนังสือ ปลูกต้นไม้ ออกกำลังกาย เขียนบทกวี เนื่องในโอกาสสำคัญๆ เช่น
วันเฉลิมฯ วันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น

ผู้เขียนไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับครอบครัวของ ผ่อง พันธุ์โรทัย มาก
นัก เช่น ข้อมูลภรรยา บุตร ธิดา หรือแม้แต่อายุและวัน เดือน ปี ที่ผ่องเสียชีวิต
ดังนั้นหากผู้อ่านท่านใดทราบข้อมูลดังกล่าว กรุณาเติมเต็ม เพื่อให้ประวัติ
ชีวิต "กวีศรีบ้านแหลม" ผู้นี้ สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้นจะขอบคุณมาก .

ข้อมูลที่มา

- จัดหมายจาก แหลม ตะลุมพุก ถึง สุพจน์ ด้านตระกูล

